

Richtlijnen en Instructies voor de Arbitrage

2005 - 2008

Voorwoord

De richtlijnen en instructies voor de Arbitrage weerspiegelen slechts waar het voor is gemaakt: allerlei zaken enkel en alleen voor de arbitrage.

De onderwerpen betreffende spelers en andere deelnemers aan de wedstrijd zijn opgenomen in de spelregels en commentaren.

Het wedstrijdprotocol dat beschreven wordt in deze richtlijnen is enkel bindend voor de scheidsrechter.

Verder worden alle spelregels besproken, waarbij hun impact op het handelen van de scheidsrechter wordt beschreven.

Voor de tekst van de spelregels wordt verwezen naar de Officiële Spelregels en Commentaren Volleybal 2005-2008 uitgegeven door de Nederlandse Volleybal Bond.

Voor de eredivisie worden de eventuele afwijkingen op deze richtlijnen beschreven in de jaarlijks uitgebrachte Manual Eredivisie, omdat deze afwijkingen alleen gelden voor de eredivisie.

Het Handboek voor de Nationale Competitie vermeldt de belangrijkste regels van het wedstrijdreglement.

Namens de Commissie Arbitrage

Werkgroep Spelregelzaken

Nico Hoeben

Joep van Iersel

Wim Rooijackers

Peter Scheffer

Spelregels

Regel 1   **Speelruimte (tekeningen 1 & 2)**

- Controleer het speelveld ruimschoots op tijd. Laat zaken die niet goed zijn in orde brengen en maak anders een aantekening op het wedstrijdformulier of op het formulier zaalkeuring. Indien de vereniging dispensatie heeft, staat dit in het handboek nationale competitie en dient de vereniging een dispensatieformulier te kunnen overleggen aan de scheidsrechter.
- De spelers hebben het recht de bal te spelen buiten hun vrije zone (behalve bij de opslag). De bal mag daarom overal buiten hun vrije zone gespeeld worden. Deze situatie verschilt van het spelen van de bal in en buiten de vrije zone van de tegenstander.
- De spelersbanken staan altijd buiten de vrije zone. De scheidsrechter moet niet constant alles van de spelersbanken af laten zetten.

Regel 2   **Net en palen (tekening 3)**

- De eerste scheidsrechter moet controleren of het net goed is vastgemaakt. Door een bal in het net te gooien en te kijken of deze goed terugkomt, m.a.w. niet blijft hangen, controleert hij de elasticiteit van het net.
- De tweede scheidsrechter moet de hoogte van het net meten voor de toss met een (bij voorkeur metalen) meetlat. Op deze meetlat moet de hoogten 243/245 en 224/226 voor respectievelijk heren en dames zijn aangegeven. De eerste scheidsrechter blijft gedurende deze netcontrole in de buurt bij de tweede scheidsrechter en heeft de supervisie over de netmeting.
- Gedurende de wedstrijd (en vooral aan het begin van iedere set) moeten de lijnrechters de antennes die boven "hun" lijn hangen controleren en zo nodig corrigeren.
- Voor de wedstrijd (voor de officiële warming up) en tijdens de wedstrijd moeten de scheidsrechters controleren dat de palen en de scheidsrechterstoel geen gevaar opleveren voor de spelers. Er moet zo nodig beschermend materiaal aangebracht worden op uitstekende delen die een gevaar op kunnen leveren voor de spelers.

Regel 3   **Ballen**

- Enkel goedgekeurde ballen mogen in de wedstrijden gebruikt worden.
- De tweede scheidsrechter controleert voor de wedstrijd de wedstrijdbal(len) op kleur, omtrek gewicht en spanning. Samen met de eerste scheidsrechter kiest hij de wedstrijdbal(len). Daarna is de tweede scheidsrechter gedurende de verdere wedstrijd verantwoordelijk voor de wedstrijdballen en voor de teruggave na afloop van deze wedstrijd aan de verantwoordelijke van de wedstrijdleiding.

Regel 4   **Ploegen**

- Voor de wedstrijd moeten de scheidsrechters controleren hoeveel personen er op de bank mogen zitten of in de opwarmruimte mogen zijn.
- In de Nederlandse competitie mogen er maximaal 4 personen (buiten de mini van de week) op de bank plaatsnemen.
- Omdat enkel ploeggenoten gedurende de wedstrijd op de bank mogen zitten, mogen ook zij enkel deelnemen aan de officiële warming-up. Iedereen die het speelveld betreedt, moet dan sportschoenen aan hebben.
- De tweede scheidsrechter controleert de identiteit van de spelers voorafgaande aan de wedstrijd.
- De coach en de aanvoerder van de ploeg zijn beiden verantwoordelijk voor de identiteit van de deelnemende spelers en begeleiding. Door het ondertekenen van het wedstrijdformulier voor de wedstrijd bevestigen ze dit.

- Tijdens de warming-up mogen alleen teambegeleiders die een trainingspak dragen zich in de speelruimte bevinden.
- De eerste scheidsrechter moet de speeluniformen controleren. Als ze niet in overeenstemming zijn met regel 4.3, moeten ze worden aangepast. De uniformen moeten identiek zijn (uitgezonderd het Libero uniform). Het shirt moet altijd in de broek. De huidige outfit (vooral bij de dames) geeft vaak een licht overhangend shirt te zien over een bijpassend broekje, dit moet niet worden afgewezen, maar bij deze kledinglijn moet er wel uniformiteit zijn, dat wil zeggen: of alle spelers het shirt in de broek of er uit.,
- Het aanvoerderstreepje (8x2 cm) moet gedurende de hele wedstrijd goed bevestigd zijn en goed zichtbaar blijven. De eerste scheidsrechter moet dit voor de wedstrijd controleren.
- De Commissie Arbitrage kan zich voorstellen, dat een scheidsrechter toestemming tot meespelen weigert aan een speler die verschijnt in smerige kleding, niet in een vorm van sportkleding enz.
Ook het meespelen op straatschoenen moet worden afgewezen. (Het verschil tussen straatschoenen en sportschoenen is tegenwoordig echter niet altijd even duidelijk). In sommige zalen is het spelen met zwarte zolen niet toegestaan. De zaalwacht beslist hierover, niet de scheidsrechter.

Regel 5 Ploegleiders (coach en aanvoerder)

- Gedurende de gehele wedstrijd moet de eerste scheidsrechter weten wie de aanvoerder in het veld is en wie de hoofdcoach is, omdat alleen zij spelonderbrekingen kunnen aanvragen aan beide scheidsrechters. Gedurende het begin van elke set is het daarom raadzaam om de aanvoerder in het veld de hand op te laten steken als deze niet de officiële aanvoerder is. Als de aanvoerder de set wel begint maar achter in het veld vervangen wordt door de Libero, dient op dat moment (eenmaal per set) de nieuwe aanvoerder in het veld zijn hand op te steken als bevestiging naar scheidsrechters en overige spelers.
- Gedurende de hele wedstrijd moet de tweede scheidsrechter controleren dat de reservespelers of op de bank zitten of zich in de warming-up ruimte bevinden.
Spelers in de warming-up ruimte mogen daar geen bal gebruiken. De spelers die op de bank zitten of zich in de warming-up ruimte bevinden, hebben niet het recht tegen beslissingen van de scheidsrechter te protesteren of deze door woord of gebaar aan te vechten. De eerste scheidsrechter moet tegen dergelijk gedrag direct optreden.
- Als de aanvoerder in het veld uitleg komt vragen over een genomen beslissing door de scheidsrechter(s), moet de eerste scheidsrechter eventueel met herhaling van het gegeven handsignaal dit kort en duidelijk, gebruik makende van de technische uitdrukkingen van de officiële spelregels kenbaar maken. De aanvoerder in het veld heeft enkel het recht om uitleg te vragen omtrent toepassingen en interpretaties van de spelregels genomen door de scheidsrechter in naam van hemzelf of zijn teamgenoten. Indien de officiële aanvoerder op dat moment niet in het veld staat, heeft hij dit recht niet. Het vragen naar beslissingen gebaseerd op waarnemingen is niet toegestaan. Indien de aanvoerder in het veld het niet eens is met de uitleg van de spelregels door de scheidsrechter, heeft hij het recht om op dat moment het voornemen uit te spreken om na de wedstrijd zich het recht voor te behouden om te protesteren tegen de uitleg van de spelregels door de scheidsrechter.
In de Eredivisie kan de coach een juryberaad aanvragen.
- De coach heeft niet het recht om te praten met de leden van het scheidsrechtercorps uitgezonderd het aanvragen van spelerswisselingen en time outs.
Hij mag echter wel aan de teller vragen hoeveel wissels c.q. time outs hij gedurende die set nog heeft, maar dit mag alleen als de bal niet in het spel is.
- Indien de coach zich bij het bewegen langs de zijlijn het zicht van de lijnrechter op die betreffende lijn ontnemt, mag de lijnrechter de coach verzoeken opzij te gaan staan, zodat hij zijn taak naar behoren kan vervullen. De coach moet aan dit verzoek voldoen.

Regel 6 Behalen van een punt, winnen van een set en van de wedstrijd

- Het rally-punt systeem wordt gedurende de gehele wedstrijd toegepast.
- Als een team onvolledig wordt verklaard of niet is opgekomen, moet de teller het formulier overeenkomstig de spelregels invullen. De aanwezige aanvoerder(s) en de scheidsrechters tekenen daarna het formulier af.

Regel 7 Opbouw van het spel

- Voor de toss moet de eerste scheidsrechter aan beide aanvoerders vragen of ze gezamenlijk willen inslaan aan het net.
- Het opstellingsbriefje moet door zowel de tweede scheidsrechter als door de teller gecontroleerd worden voordat de laatste de nummers invult op het wedstrijdformulier. Ze moeten controleren of de nummers van de spelerslijst overeenkomen met die van het opstellingsbriefje. Indien dit niet het geval is, moet het opstellingsbriefje geweigerd worden en dient door de tweede scheidsrechter een nieuw briefje gevraagd te worden aan de coach.
- Aan het einde van iedere set moet de tweede scheidsrechter bij het wisselen van het speelveld aan de coach de opstellingsbriefjes van de volgende set vragen, om te voorkomen dat de tijd van 3 minuten tussen de sets niet nodeloos verlengd wordt. Als de coach bij herhaling te laat zijn opstellingsbriefje inlevert, moet de eerste scheidsrechter een maatregel voor spelophouden opleggen.
- Als er voor een opstellingsfout gefloten is, moet de scheidsrechter, na het handsignaal voor de opstellingsfout, beide spelers aanwijzen waar het om gaat. Als de aanvoerder in het veld daarna nog meer informatie wil hebben, dient de tweede scheidsrechter met behulp van het opstellingsbriefje dit te geven.
- Het scheidsrechtersteken om aan te geven dat een speler op het moment van opslag buiten het speelveld staat, is het teken van opstellingsfout (teken 13). Het is daarna noodzakelijk de betreffende speler en de desbetreffende zijlijn aan te wijzen.

Regel 8 Situaties bij het spelen

- Het is belangrijk om het woord “volledig” goed toe te passen als er in de regel gesproken wordt dat de bal uit is als dat gedeelte van de bal wat de grond raakt “volledig” buiten de zijlijnen is.
- De spandraden waarmee het net aan de paal vastzit, behoren niet tot het net. Als de bal buiten de zijbanden (9 meter) het net of deze spandraden raakt, is dat dus fout. Beide scheidsrechters dienen deze bal dan als “uit” af te fluiten, want de bal heeft dan een vreemd voorwerp geraakt. Indien een speler echter deze spandraden raakt, is dat niet fout.

Regel 9 Spelen van de bal

- Als het spelen van de bal in de vrije zone door de lijnrechter, de tweede scheidsrechter of de coach beïnvloedt wordt, moet als volgt worden gehandeld:
  - a. Als de bal de coach of een official raakt is de bal “uit” (regel 8.4.2)
  - b. Als de speler voordeel verkrijgt van de official of de coach is dat “hulp bij het spelen” en als zodanig fout; dit mag nooit leiden tot dubbelfout (regel 9.1.3)Het teken voor belemmeren in de vrije zone als een bal teruggehaald kan worden door een speler van de tegenpartij is “aangerakt”.
- De scheidsrechter moet er goed aan denken alleen te fluiten voor die fouten die hij ziet. De eerste scheidsrechter moet enkel kijken naar dat deel van het lichaam dat de bal raakt. In zijn beoordeling moet hij zich niet laten leiden door de positie van de speler voor / na het spelen van de bal. De Commissie Arbitrage staat erop dat scheidsrechter bovenhands spelen of andere contacten met de bal toestaan zolang het volgens de regels is.

Regel 10 Bal bij het net

- Om de tekst van regel 9.2.2. beter te kunnen begrijpen wat er bedoeld wordt met “raken”, dient er gelezen te worden dat het raken van de bal niet meer is dan het terugkaatsen van het moment van contact met de bal, terwijl een gooibal 2 actiemomenten heeft: eerst het vangen en vervolgens het gooien van de bal.
- De scheidsrechter moet letten op het moment van de aanraking van de bal. In het huidige volleybal wordt een “tip” regelmatig gebruikt om de bal licht van richting te veranderen. Er moet op gelet worden dat tijdens de aanvalslag het licht raken van de bal toegestaan is zolang de bal niet vastgehouden of gegooid wordt. Tipping betekent dat de bal licht aangeraakt wordt boven nethoogte met 1 hand of de vingers.
De scheidsrechter moet op deze acties heel attent zijn. Als na de “tip” de bal niet kaatst van de hand, maar door de hand begeleid wordt, is dit gooien. Dit is fout en moet daarom afgefloten te worden.
- Er moet aandacht besteed worden aan het feit dat een blokactie van een speler niet is toegestaan als de speler de bal komende uit de speelhelpt van de tegenstander niet onderschept, maar deze in die actie vasthoudt, omhoog brengt, gooit of te lang “begeleid”. In al dit soort gevallen moet het blokkeren beschouwd worden als een vastgehouden bal (maar we moeten niet overdrijven).
- “De eerste keer raken van de bal” (regel 9.2.3.2).
In 4 gevallen wordt gesproken over “de eerste keer raken van de bal” en deze gevallen dienen als zodanig beoordeeld te worden:
  - 1- de ontvangst van de opslag
  - 2- de ontvangst van de aanval
  - 3- de bal die terugkomt van het blok van de tegenstander
  - 4- de bal die terugkomt van het eigen blok.
- In overeenstemming met de geest van het internationale volleybal en om langere rallies en spectaculaire acties te stimuleren, moeten door de scheidsrechter enkel de meest duidelijke overtredingen worden afgefloten. Daarom, als een speler zich niet in een goede positie bevindt op het moment dat hij de bal speelt, moet de scheidsrechter milder zijn in het beoordelen van het balcontact.
Voorbeelden:
  - a. Een spelverdeler rent achter een bal aan of maakt een snelle actie om de bal te bereiken om een set-up te kunnen geven.
  - b. Spelers moeten een snelle actie maken alvorens de bal te spelen als de bal wegspringt van het blok of van een andere speler.
  - c. Bij het spelen van de eerste bal mag de bal verschillende delen van het lichaam raken. In scheidsrechterstekens vertaald: het teken voor “2x raken” komt in een dergelijke situatie niet aan de orde. Het teken voor “vastgehouden bal” kan wel degelijk van toepassing zijn.

Regel 11 Speler bij het net

- Indien een speler een bal wil gaan halen in de vrije zone van de tegenpartij dient de tweede scheidsrechter goed in de gaten te houden dat hij in dit geval ruimte moet geven aan de speler die de bal wil gaan spelen. Hij dient zich uit de baan van de speler te begeven.
- Netfouten zijn enkel fout indien dit gebeurt tijdens de actie van het spelen van de bal of als het spel wordt beïnvloed !
- Als de bal het net raakt en het net raakt de tegenstander is dat geen fout!
- Als een of meer spelers dicht genoeg bij de bal zijn om deel te nemen aan een mogelijke actie om de bal te spelen en in die actie een netfout maken, is dit fout !
- Indien een speler de paal en de koorden van het net raakt buiten de totale breedte van het net is dat niet fout.
- Het spel in de buurt van het net is een wezenlijk onderdeel en daarom is het zeer belangrijk dat de scheidsrechters op dit onderdeel uiterst geconcentreerd handelen. Vooral als de bal slechts lichtjes het blok raakt en daarna uitgaat. Indien de scheidsrechter in dergelijke gevallen snel, maar consistent fluit, neemt de acceptatiegraad van beide teams aanmerkelijk toe.

- Het raken van het veld van de tegenpartij is verboden indien de situatie, zoals beschreven in 11.2.2.1 gebeurt op of direct boven het verlengde van de middellijn en dient de 2^e scheidsrechter hiervoor te fluiten. (zie tekening 11)

Regel 12 Opslag

- Om te kunnen fluiten voor de opslag is het NIET noodzakelijk te controleren of de serveerder klaar staat voor de opslag. Je moet enkel in de gaten houden of de serveerder de bal in zijn bezit heeft.
Als de eerste scheidsrechter wil fluiten voor de opslag mag hij dat vertragen op verzoek van de televisie, maar ook om de spanning in een sporthal te intensiveren en ook om het contrast tussen momenten van meer en minder emotie in het tempo van het spel te versterken.
- De voetfout bij de opslag is een taak van de eerste scheidsrechter.
- Indien er 4 lijnrechters zijn, zijn de lijnrechters die de achterlijn moeten controleren ook verantwoordelijk voor voetfouten van de serveerder. De lijnrechter moet dan onmiddellijk zijn vlag opsteken en wijzen met zijn vinger naar de achterlijn. De eerste scheidsrechter moet dan fluiten voor een voetfout van de serveerder.
- Op het moment van de opslag moet de eerste scheidsrechter naar het serverende team kijken en de tweede scheidsrechter naar het ontvangende team.
- Als een bal die opgeslagen wordt het net raakt bij de service of in alle gevallen het net NIET passeert, is het juiste teken voor de scheidsrechter: teken 19 wijzend met de hand naar de top van het net
- Schermen bestaat ! (regel 12.5).
- Naast de dubbelfout bij gevaar, is het teken voor de opslag het enige teken dat gelijktijdig gegeven dient te worden met het fluitsignaal. Dit omdat de 8 seconden ingaan met het fluitsignaal en niet met het teken dat gegeven wordt (hier kan anders een vertraging tussen zitten van 1 seconde).

Regel 13 Aanvalsslag

- Een aanvalsslag moet niet verward worden met een harde aanval, het zacht aanraken van de bal kan ook een aanval zijn.

Regel 14 Blok

- Het moderne spel gaat uit van een iets soepele beoordeling, maar er zijn duidelijk grenzen. Een enigszins sturende beweging met de handen is toegestaan. Een duidelijk lang contact, waarbij de bal als het ware naar beneden of in een bepaalde richting wordt gegooid, moet echter zeker worden afgekeurd.

Regel 15 Reglementaire spelonderbrekingen

- Als een speler geblesseerd raakt, moet de eerste scheidsrechter vragen om een onmiddellijke spelerswissel. Wanneer een speler ernstig geblesseerd raakt terwijl de bal in het spel is, fluit je de rally af (dubbelfout) en verleent je toestemming voor verzorging.
Een uitzonderlijke spelerswissel ten gevolge van een blessure kan toegestaan worden, zelfs buiten de officiële wisselmogelijkheden door elke speler die **op het moment van de blessure** niet op het veld staat (m.u.v. de Libero).
Elke speler die door een uitzonderlijke spelerswissel gewisseld is, mag gedurende die wedstrijd niet meer terug keren in het veld. Elke uitzonderlijke spelerswissel wordt NOOIT meegeteld als een gewone spelerswissel.
- Nadat de verzorging of de wissel heeft plaatsgevonden wordt het spel hervat. Als de speler niet vrijwel direct weer kan spelen, moet er gewisseld worden, een reglementaire of, als dat niet gaat, een uitzonderlijke wissel. Kan dit ook niet, dan krijgt de ploeg 3 minuten om de speler

- weer speelklaar te krijgen. Zodra het spel weer hervat kan worden krijgt de ploeg dat aan het serveren was uiteraard weer de opslag.
- De scheidsrechters moeten duidelijk onderscheid maken tussen onreglementaire wissels (als een ploeg een onreglementaire wissel heeft gemaakt en het spel hervat is en de teller en de tweede scheidsrechter het niet opgemerkt hebben) en een verzoek tot een onreglementaire wissel welke op het moment van aanvragen afgewezen wordt, omdat de teller en de tweede scheidsrechter zich realiseren dat deze onreglementair is; deze moet worden afgewezen en er moet een maatregel voor spelophouden worden opgelegd.
  - Als er meerdere wissels tegelijkertijd worden aangevraagd, moeten de wissels per paar worden uitgevoerd, zodat het paar goed gezien kan worden door de teller. Spelers die niet betrokken zijn bij die spelerswissel dienen zich dus buiten de wisselzone op te houden totdat de betreffende wissel voltooid is. De tweede scheidsrechter roept dan het volgende te wisselen paar naar de zijlijn.
  - Nadat het eerste team de 8 c.q. de 16 punten heeft gehaald, moet de assistent-teller automatisch het signaal geven bij een Technische time-out. Dit is niet de verantwoordelijkheid van de tweede scheidsrechter. De assistent-teller moet ook het einde van de Technische time-out aangeven. Als er een speaker is, vertelt deze op dat moment voor het publiek eerste cq tweede Technische time-out. Ook aan het einde van de eerste of tweede TTO moet hij vertellen aan het publiek "einde van de Technische time-out.
De tweede scheidsrechter moet er voor zorgen dat de spelers het veld niet betreden voordat het geluid voor het einde van de TTO heeft geklonken.
Als er enige problemen zijn met de teller dient de tweede scheidsrechter de teller te controleren en dient de eerste scheidsrechter de spelers buiten het veld houden.
  - Voor aanvang van de set is een wissel toegestaan en dient deze genoteerd te worden als een normale reglementaire spelonderbreking.
  - Als een coach een spelerswissel aanvraagt, dient hij hiertoe het officiële handsignaal te gebruiken. Als hij enkel opstaat, roept of de buzzer gebruikt weten de scheidsrechter niet wat de bedoeling van deze actie is, en dienen zij deze aanvraag af te wijzen. In dat geval moet de eerste scheidsrechter beslissen of er opzet tot spelophouden in het spel is en dient dit te straffen overeenkomstig de regels.
  - Als de coach meer dan één speler tegelijkertijd wil wisselen, dient hij op hetzelfde moment van aanvragen door middel van zijn vingers aan te geven hoeveel spelers hij wenst te wisselen. Op dat moment dienen alle in te wisselen spelers speelklaar in de buurt van de wisselzone zijn. De Wisselprocedure loopt dan als volgt:
de coach (of assistent-coach) drukt op de buzzer (indien aanwezig) en de coach geeft onmiddellijk het wisselteken. Direct daarna dient hij aan te geven met zijn vingers om hoeveel wissels het gaat. Geeft hij geen aantal aan, dan zal er slechts één wissel toegestaan worden. De speler(s) moet(en) klaar staan om het veld te betreden en moeten zich dichtbij de wisselzone bevinden. (eventueel met het nummerbordje hoog boven hun hoofd, zodat de teller dat goed kan zien).
Als op het moment van het verzoek tot wisselen, de spelers niet in de buurt van de wisselzone zijn, zal de wissel alsnog afgewezen worden en krijgt de ploeg een maatregel voor spelophouden opgelegd.
Het is erg belangrijk dat spelers zich snel, maar rustig, bewegen naar de wisselzone. Als echter het team zo langzaam is en door allerlei gebaren de wisselprocedure ophoudt, zal een duidelijke poging tot spelophouden aanwezig zijn. Het team zal een maatregel voor spelophouden opgelegd worden (indien het de eerste keer in de wedstrijd is, is dit een waarschuwing en indien het een tweede keer is in dezelfde wedstrijd zal het leiden tot een bestraffing).
  - Meerdere spelerswisselingen mogen enkel elkaar opvolgen, dus wisselen per paar in de wisselzone, geen andere spelers toelaten in de wisselzone, laat de tweede in te wisselen speler achter je plaatsnemen naast de zijlijn zodat hij het zicht van de teller niet ontnemt. De teller dient eerst 1 hand op te steken als de wissel legitiem is, vervolgens 2 handen als hij klaar is met de wissel. Nadat het eerste paar gewisseld is kan het tweede paar naar de zijlijn komen en dezelfde procedure (1 hand, 2 handen) wordt dan gevolgd.
  - Als bij een aanvraag voor meerdere spelerswissels een of meerdere spelers niet klaarstaan om in te wisselen, dient deze laatste wissel afgewezen te worden zonder sanctie.
  - Scheidsrechters moeten goed bestuderen en begrijpen wat de regel betreffende " Onjuist verzoek" inhoudt. (regel16.1)
Wat betekent een onjuist verzoek?

Wat zijn specifieke voorbeelden daarvan?

Volgens welke procedure moet je vervolgens handelen?

Wat doe je als de ploeg hetzelfde in dezelfde wedstrijd nogmaals herhaalt?

Gedurende de wedstrijd moet de eerste scheidsrechter erop toezien dat de tweede scheidsrechter de regel omtrent “ Onjuiste Verzoeken “ goed toepast.

- Er moet duidelijk een onderscheid gemaakt worden tussen de vervangingen van de Libero in het veld en de normale wissels die aangevraagd moeten worden door coach of aanvoerder. Deze laatste moeten goedgekeurd worden door de (tweede) scheidsrechter en genoteerd worden op het wedstrijdformulier.
- Indien er een assistent-teller is, is het raadzaam dat deze de vervangingen van de libero bijhoudt op het speciaal daartoe ontworpen “Libero formulier”, zodat het nummer van de speler die de Libero vervangt, bekend is.
- Als de tweede scheidsrechter voor een aangevraagde spelonderbreking heeft gefloten, mag de eerste scheidsrechter niet ook nog eens fluiten. Wel moet hij het desbetreffende scheidsrechtersteken herhalen als de aanvoerder daarom vraagt.

Regel 16 Spelophouden

- De scheidsrechter moet goed op de hoogte zijn met de principes van spelophouden, met alle soorten van spelophouden en welke maatregelen hij daartoe kan opleggen. Vooral moet hij weten wat het verschil is tussen een onjuist verzoek en spelophouden.
- De scheidsrechters moeten proberen alle opzettelijke of onopzettelijke acties die spelophouden inhouden te voorkomen.
Voorbeelden van spelophouden zijn:
  - het vragen aan de scheidsrechter of een speler zijn veters mag vastmaken. Dit dient onmiddellijk gevolgd te worden door een maatregel voor spelophouden.
  - wissels, time outs, dweilen van de vloer.
- Maatregelen voor spelophouden worden aan het gehele team opgelegd.
- Een waarschuwing voor spelophouden wordt enkel met de hand gegeven (teken 25 zonder kaartgebruik !), maar het moet wel genoteerd worden in de tabel van maatregelen onder de kolom W (waarschuwing). Dit in tegenstelling tot de persoonlijke waarschuwing voor een speler, want deze wordt niet genoteerd. Indien een bestraffing gegeven wordt, dient in de kolom B de ploeg (A of B) genoteerd te worden.
- Schoonmaken van de speelvloer.
Het belangrijkste doel van de huidige procedure die gevolgd wordt, heeft te maken met de veiligheid van de spelers en een natuurlijke voortgang in de wedstrijd te verzekeren. Er wordt hierbij een onderscheid gemaakt tussen de eredivisie en de overige divisies en hoogste klassen van de regio. De procedure voor de eredivisie wordt besproken in de manual.
In de overige divisies en klassen is het gebruikelijk dat een handdoek om de vloer droog te maken, aanwezig is bij de tellerstafel. De ploegen mogen hiervan op aangeven van de scheidsrechter gebruik maken.

Regel 17 Uitzonderlijke spelonderbrekingen

- Als een geblesseerde speler niet op legale of uitzonderlijke wijze gewisseld kan worden (er zijn dan slechts 6 spelers en de Libero kan nooit deel uitmaken van een uitzonderlijke spelerswissel) krijgt de speler 3 minuten “ hersteltijd”, maar enkel een keer per speler per wedstrijd

Regel 18 Pauzes en wisselen van speelhelpt

- Tussen de sets mogen de spelers ballen gebruiken (niet de wedstrijdballen) om in de vrije zone in te spelen.
- In de beslissende set wisselen beide ploegen van speelhelpt zodra de eerste ploeg 8 punten heeft bereikt. Als het 8ste punt werd gemaakt door het ontvangende team, moet dit team 1 plaats

- doordraaien voordat het gaat opslaan. Dit moet gecontroleerd worden door de teller en de scheidsrechter.
- Tussen de sets blijven de ballen bij de ballenjongens # 2 en # 5, enkel in de pauze tussen de 4de en de 5de set neemt de tweede scheidsrechter één bal in zijn bezit en deze geeft hij aan het begin van de 5de set aan de serveerder.
Tijdens time-outs en spelerswissels en bij het wisselen van de speelheft in de 5de set blijft de bal bij de ballenjongens.
  - Indien er geen ballenjongens zijn (en er geen 3 ballensysteem gespeeld wordt), dient de tweede scheidsrechter er zich altijd van bewust te zijn waar de wedstrijdbal gebleven is, omdat hij daar verantwoordelijk voor is.
  - De pauze tussen alle sets duurt standaard 3 minuten (van fluitsignaal einde set tot fluitsignaal aanvang nieuwe set). De tweede scheidsrechter dient na 2,5 min. te fluiten, zodat de ploegen weer de speelvloer kunnen betreden. De ploegen dienen vanaf de zijlijn de speelvloer te betreden, zodat na controle e.d. de volgende set precies 3 minuten na afloop van de vorige weer kan aanvangen..

Regel 19 De Libero

- Indien de aangewezen Libero geblesseerd raakt, mag de coach een andere speler aanwijzen. Die speler mag op het moment van de heraanwijzing niet in het veld staan. Dit is duidelijk anders dan bij een andere geblesseerde speler, die mag enkel buitengewoon vervangen worden door een speler die op het moment van de wissel niet op het veld staat. De coach kan dus bij een Libero wachten totdat hij die vervangt en bij elke andere willekeurige speler niet. Voorheen moest de aanvraag voor wissel van de Libero (heraanwijzing) gedaan worden via de aanvoerder in het veld, dit is bij de laatste spelregelwijziging veranderd en mag gewoon door de coach gebeuren via de tweede scheidsrechter, net als elke andere aanvraag tot spelerswissel.

Regel 20 Voorschriften voor het gedrag

- Om de geest van de tekst goed te kunnen begrijpen, is het belangrijk deze regels en de tabel van maatregelen goed te bestuderen.
- Enkele belangrijke onderdelen:
Regel 21.1 gaat over misdragingen die niet leiden tot maatregelen. Mondeling of middels een handgebaar wordt via de aanvoerder in het veld een waarschuwing gegeven aan de ploeg of een andere ploeggenoot. (Geen kaartgebruik, geen registratie op het wedstrijdformulier)
Regel 21.2 gaat over alle overige maatregelen die wel leiden tot een notering in de tabel van maatregelen. Volgens deze regel worden beledigende acties en zeker agressief gedrag serieus bestraft. Ze worden genoteerd in de tabel van maatregelen. Herhaling van zulk gedrag leidt dan automatisch tot een zwaardere straf.
- De praktische invulling van een maatregel (gegeven door de eerste scheidsrechter) die leidt tot wangedrag voor een van de leden van de ploeg:
  - de eerste scheidsrechter moet fluiten (gewoonlijk aan het einde van de rally, maar als de overtreding dusdanig serieus te noemen is, onmiddellijk) de desbetreffende speler (als die in het veld staat) bij zich roepen, of de aanvoerder als het een lid van de ploeg betreft die niet in het veld staat. De scheidsrechter dient dan nadrukkelijk te zeggen: "U krijgt een bestraffing" / of / "U wordt uit het veld gestuurd" / of / "U wordt gediskwalificeerd".
  - de tweede scheidsrechter verzekert zich ervan dat de juiste sanctie voor de juiste speler op het formulier wordt gezet en instrueert de teller een eventueel toegekend punt te omcirkelen.
- Als de teller, gebaseerd op de informatie van het wedstrijdformulier voor hem, verklaard dat de actie van de eerste scheidsrechter niet conform de spelregels is (ten aanzien van de tabel van maatregelen), dient de teller hiervan de tweede scheidsrechter onmiddellijk op de hoogte te stellen. De tweede scheidsrechter dient, nadat hij het advies van de teller heeft gecontroleerd, dit aan de eerste scheidsrechter te gaan vertellen. De eerste scheidsrechter kan dan zijn oorspronkelijke beslissing herroepen en de juiste maatregel toepassen.

- Indien de eerste scheidsrechter de opmerkingen van teller en tweede scheidsrechter naast zich neerlegt en blijft bij zijn beslissing, moet de teller dit te vermelden in de kolom opmerkingen.
- Bestrafing voor een speler die niet in het veld staat:
de aanvoerder dient naar de betreffende speler of lid van de ploeg te gaan, eventueel begeleid door de tweede scheidsrechter, de betreffende speler dient op te staan en de eerste scheidsrechter dient dan nogmaals de betreffende kaart te tonen. De speler of het lid van de ploeg moet dan zijn hand op te steken, zodat iedereen weet voor wie de desbetreffende kaart is gegeven.
  - Tijdens de wedstrijd moeten de scheidsrechters scherp letten op de discipline, streng en op tijd optreden als ze de sancties toepassen die daarvoor staan.
  - Scheidsrechters moeten zich realiseren dat hun functie bestaat uit het leiden van het spel en het evalueren van de speelhandelingen. Ze moeten niet gaan jagen op individuele kleine fouten. Zowel scheidsrechters, spelers en coaches moeten er voor zorgen dat ze het verschil weten in de maatregelen tegen wangedrag en de maatregelen voor spelophouden en ze dienen zeker de handsignalen die erbij horen te weten.
  - Het niet bedanken van de scheidsrechters door de aanvoerders na afloop van de wedstrijd is op zichzelf nog geen onbehoorlijk gedrag” (regel 21.2.1). Slechts als het gepaard gaat met een andere vorm van wangedrag kan er een reden zijn om een strafmaatregel te nemen.

Regel 22 Scheidsrechterscorps en procedures

- Het is erg belangrijk dat als de scheidsrechters een rally afblazen er aan 2 voorwaarden voldaan moet zijn:
  - I ze moeten zeker weten dat er een fout gemaakt is, òf dat invloeden van buitenaf het spel beïnvloed hebben en
  - II ze moeten weten welke fout gemaakt is.
- Om duidelijk aan te geven aan de ploegen wat de reden van het fluiten is, dienen de scheidsrechters de officiële tekens te gebruiken. Geen andere, zelf verzonnen of onderling afgesproken tekens mogen gebruikt worden !
- Door het steeds sneller worden van het spel, kunnen er problemen ontstaan als er door de scheidsrechters fouten worden gemaakt. Om dit te voorkomen moeten beide scheidsrechters erg goed samenwerken. Na iedere speelactie moeten ze eerst naar elkaar kijken alvorens een beslissing te nemen.

Regel 23 Eerste scheidsrechter

- De eerste scheidsrechter moet altijd samenwerken met zijn medeofficials (tweede scheidsrechter, teller, lijnrechters). Hij moet ze hun werk laten doen binnen hun competentiemogelijkheden en binnen hun verantwoordelijkheid. Indien mogelijk moet de eerste scheidsrechter zijn taak staande uitvoeren.
Als voorbeeld:
na het fluiten voor het beëindigen van een rally, moet de eerste scheidsrechter onmiddellijk naar zijn overige officials kijken en slechts daarna zijn uiteindelijk besluit nemen en aangeven met de officiële tekens:
  - a- om te beslissen of de bal “in” of “uit” is, dient hij altijd te kijken naar de lijnrechter die voor die lijn verantwoordelijk is; (althoewel de eerste scheidsrechter zelf geen lijnrechter is, heeft hij natuurlijk altijd het recht toezicht te houden op het werk van zijn collega’s.)
  - b- gedurende de wedstrijd moet de eerste scheidsrechter veel naar de tweede scheidsrechter kijken (zo mogelijk na elke rally en ook voordat der gefloten wordt voor de opslag) om uit te vinden of deze een fout aangeeft of niet (4x spelen 2x spelen).
- De vraag of de uitgeslagen bal eerder aangeraakt was door de ontvangende ploeg (bijv. de blokkeerder of een achterspeler in het veld) moet gecontroleerd worden door de eerste scheidsrechter en de lijnrechters. De eerste scheidsrechter beslist vervolgens, nadat hij de ondersteunende tekens van de medeofficials waargenomen heeft. (De eerste scheidsrechter moet nooit aan een speler vragen of deze de bal aangeraakt heeft of niet.)

- Hij dient er altijd voor te zorgen dat de tweede scheidsrechter en de teller genoeg tijd hebben om hun werk te doen om alles te registreren. (bijv. of de aangevraagde spelerswissel rechtsgeldig is, alvorens deze toe te staan en te registreren.) Als de eerste scheidsrechter het nalaat zijn medeofficials genoeg tijd te geven om hun werk goed te doen, zullen de tweede scheidsrechter en de teller niet in staat zijn om de eerstvolgende actie in de wedstrijd mee te maken wat vele fouten door de officials ten gevolge kan hebben.
Als de eerste scheidsrechter niet de nodige tijd aan de tweede scheidsrechter en de teller geeft om alles goed te registreren en te controleren, moet de tweede scheidsrechter fluiten en de wedstrijd stilleggen.
- De eerste scheidsrechter mag iedere beslissing van zijn medeofficials en van hemzelf veranderen. Als hij een beslissing heeft genomen (gefloten), en dan ziet dat zijn collega-officials bijvoorbeeld een andere beslissing aangeven kan hij:
  - als hij er zeker van is, dat hij gelijk heeft, bij zijn beslissing blijven
  - als hij ervan overtuigd is, dat hijzelf een verkeerde beslissing heeft genomen, deze beslissing herroepen
  - als hij ervan overtuigd is, dat er twee fouten van spelers van verschillende ploegen op hetzelfde moment gemaakt zijn, dubbelfout geven
  - als hij ervan overtuigd is, dat de beslissing van de tweede scheidsrechter verkeerd was, deze beslissing terugdraaien (bijv. bij het onterecht fluiten door de tweede scheidsrechter van een opstellingsfout, kan hij deze indien hij ervan overtuigd is dat de tweede scheidsrechter een beoordelingsfout maakte, deze herstellen en dubbelfout geven.) De rally wordt overgespeeld.
- Fluiten beide scheidsrechters gelijktijdig of vlak na elkaar voor verschillende fouten, dan beoordeelt de eerste scheidsrechter, zo mogelijk, welke fout het eerst werd gemaakt en bestraft die fout. Hij beslist dus welk fluitsignaal telt, dan wel of hij dubbelfout zal geven.
- Als de eerste scheidsrechter vindt dat één van de andere officials niet bekend is met de taken die bij diens functie horen of niet neutraal handelt in de wedstrijd, moet hij deze vervangen.
- Enkel de eerste scheidsrechter is bevoegd om een maatregel voor wangedrag of voor spelophouden op te leggen. De tweede scheidsrechter, de teller en de lijnrechters hebben dit recht niet. Als laatstgenoemden enige onregelmatigheid opmerken, moeten zij dit signaleren en melden aan de eerste scheidsrechter. De eerste scheidsrechter en enkel hij past dan de juiste maatregel toe.
- Komt een eerste scheidsrechter direct na een rally tot de conclusie een foute beslissing te hebben genomen, dan moet hij deze beslissing herroepen. Blijkt er een andere fout te zijn gemaakt dan hij aanvankelijk dacht, dan moet hij die fout alsnog bestraffen als ware deze fout op het moment van maken ervan geconstateerd. Blijkt er geen fout te zijn gemaakt of is niet duidelijk welke fout is gemaakt, dan moet dubbelfout worden gegeven.

Regel 24 Tweede scheidsrechter

- De tweede scheidsrechter moet van hetzelfde niveau zijn als de eerste scheidsrechter. Als de eerste scheidsrechter uit zou vallen, moet hij in staat zijn diens taken direct over te nemen.
- De taken van de tweede scheidsrechter zijn in regel 24 duidelijk omschreven.
- Zorg dat je de verantwoordelijkheden van de tweede scheidsrechter goed bestudeert, vooral in die zaken waarin de tweede scheidsrechter een beslissing moet nemen (beslissen, fluiten en aangeven van de gemaakte fout en welke speler deze fout gemaakt heeft). (regel 25.3.2)
- Als de acties zich tijdens het spel in de buurt van het net bevinden, moet de tweede scheidsrechter zich concentreren op de netfouten, het onder het net doorkomen van spelers over de middellijn, en op de acties gemaakt aan de zijde van de blokkerende (ontvangende) ploeg).
- LET OP!
Regelmatig wordt er gefloten voor een netfout die er niet is. Bestudeer deze regel goed. Als de actie van de speler niet een actie is die het spelen van de bal betreft, dient in eerste aanhef niet voor een netfout gefloten te worden als deze gemaakt wordt en het spel niet beïnvloed wordt. In dat geval houdt de tweede scheidsrechter het spel op om geheel ten onrechte te fluiten.
- De tweede scheidsrechter moet voor en tijdens de wedstrijd controleren of de spelers in de juiste positie in het veld staan (e.e.a. volgens het opstellingsbriefje). Bij dit controleren wordt de tweede scheidsrechter geassisteerd door de teller, die hem vertelt welke speler op positie 1

- staat (aan opslag is). Bij draaien van het opstellingsbriefje kan hij dan vaststellen wie op positie 2 en volgend staat.
- De tweede scheidsrechter moet er opletten dat de vrije zone vrij blijft van obstakels die een blessure kunnen veroorzaken bij spelers (drinkflessen, medische koffer, wisselbordjes). De vrije zone eindigt voor de bank, dus attributen op de bank zijn toegestaan.
  - Het is gewoonlijk de tweede scheidsrechter die aangevraagde spelonderbrekingen toestaat. Enkel tussen de rally's in, als de tweede scheidsrechter een verzoek voor spelonderbreking niet opmerkt, kan de eerste scheidsrechter dit ook toestaan en op deze wijze de tweede scheidsrechter helpen.
  - Indien er voor de vierde maal een bal wordt gespeeld, moet de tweede scheidsrechter dit aangeven met de hand voor zijn borst. Hij mag echter niet voor deze fout fluiten.
  - Als door enige omstandigheid geen tweede scheidsrechter en / of lijnrechters aanwezig is / zijn, kan de wedstrijd toch rechtsgeldig doorgang vinden.
  - Het beschikbaar stellen van andere assistenten dan de in regel 22.1 genoemde kan alleen bij bindende richtlijn verplicht worden gesteld.

Regel 25 De Teller

- Het werk van de teller is uitermate belangrijk. Alle scheidsrechters en lijnrechters, moeten weten hoe ze het wedstrijdformulier in moeten vullen. Zo nodig dient elke official te fungeren als teller.
- De teller dient:
  - o aan de tweede scheidsrechter de tweede time-out en de 5de en de 6de spelerswissel te melden per team. (De tweede scheidsrechter dient dat weer te melden aan de eerste scheidsrechter en aan de coach).
  - o goed samen te werken met de tweede scheidsrechter tijdens het wisselen van spelers. De tweede scheidsrechter gaat naar de kruising van de zijlijn en de aanvalslijn na het fluiten voor een wisseling van spelers en kijkt dan naar de teller. Tegelijkertijd moet de wisselspeler naar de wisselzone gaan en met een hand het wisselbordje omhoog houden (eredivisie). Als door de coach meer dan één spelerswissel gevraagd wordt, moeten de opeenvolgende wissels ook achtereenvolgens plaatsvinden, zodat zowel de tweede scheidsrechter en de teller de tijd hebben om te kijken of de gevraagde spelerswissels legitiem zijn en doorgang kunnen vinden. De teller steekt daartoe een hand op en de tweede scheidsrechter laat de spelers wisselen. De teller kijkt hierbij naar het nummer op het bordje, het nummer op het shirt van de uit- en ingewisselde speler en noteert dit. Indien hij klaar is geeft hij door het opsteken van twee handen aan dat de wedstrijd doorgang kan vinden en dat het administratieve gedeelte van het wisselproces voor wat hem betreft afgedaan is.
  - o In het geval dat meerdere spelerswisselingen tegelijkertijd aangevraagd worden, dient dit proces dan ook meerdere keren herhaald te worden. De tweede scheidsrechter herhaalt dit teken aan de eerste scheidsrechter als teken dat de wedstrijd voortgezet kan worden. Op dat moment dient de teller zich ervan vergewissen dat de serveerder inderdaad de juiste persoon is volgens de rotatievolgorde. Indien dit niet het geval is, dient hij onmiddellijk het spel te stoppen door het indrukken van een buzzer (eredivisie) of door de tweede scheidsrechter te roepen, maar pas als de service is uitgevoerd. De tweede scheidsrechter moet naar de tellerstafel lopen en kijken of de beslissing van de teller de juiste is en vervolgens zowel de teams als de eerste scheidsrechter op de hoogte brengen van de ontstane situatie.
  - o Als de aangevraagde spelerswissel niet legitiem blijkt te zijn, heft de teller een hand en beweegt die van links naar rechts en zegt: "dit verzoek is onreglementair". In dat geval weigert de tweede scheidsrechter de wissel op dat moment en gaat naar de tellerstafel toe en onderzoekt of de wissel inderdaad onreglementair is. Indien dat het geval blijkt te zijn, dient de eerste scheidsrechter een maatregel voor spelophouden te geven. De teller dient dit te noteren in de tabel van maatregelen. De tweede scheidsrechter moet controleren dat dit laatste op de juiste wijze gebeurt. In de eredivisie is het gebruik van een zoemer verplicht gesteld (dat wil zeggen als teken om de aandacht van de scheidsrechter op het teken voor time-out of spelerswissel te vestigen). Het kan nooit zo zijn dat een coach gaat schreeuwen tegen de tweede

scheidsrechter om zijn aandacht te trekken hier is de buzzer en het geluidssignaal in voorzien.

- o Het is raadzaam om de opstellingsbriefjes omgekeerd op het wedstrijdformulier te leggen op de plaats waar de opstelling op het formulier geschreven is. Hierdoor kunnen anderen dan de tweede scheidsrechter geen notitie nemen van de opstelling in de volgende set.
- o De spelregels voorzien niet in een eventuele combinatie van wisselspeler en teller. Op grond van de spelregels kan deze combinatie dus niet worden verboden. De wedstrijdorganisatie (de regio) zal ter zake aanvullende bepalingen kunnen maken, resp. een in de praktijk gegroeide situatie sanctioneren. In zo'n geval zal degene die als laatste als teller heeft gefungeerd het wedstrijdformulier moeten afwerken en daarna als teller tekenen.

Regel 27 Lijnrechters

- Lijnrechter zijn, is belangrijker dan je denkt. Je bent een onderdeel van de leiding. Je moet dit ook uitstralen. Je moet zeker zijn van jezelf. Een lijnrechter die direct een beslissing neemt, op een wijze die voor de spelers aangeeft, dat hij goed met zijn taak bezig is, heeft over het algemeen zelf weinig problemen en geeft ook geen problemen voor de andere officials. Je bent niet enkel aanwezig voor de scheidsrechters en voor de spelers, maar uiteraard ook voor het publiek en de eventueel aanwezige media.
- Wat zijn je taken, en hoe treed je op:
  - o Enkel je eigen lijn aangeven. Lijnrechter, de naam zegt het al, houdt in, dat je alle beslissingen omtrent de eigen lijn(en) moet nemen. De manier waarop is bepalend. Je houdt de vlag niet dwars voor je, maar je houdt de vlag met gestrekte arm naast je broekspijp. Zodra je aan moet geven of een bal in, uit of aangeraakt is, dient de vlag *-met gestrekte arm* - snel bewogen te worden naar de grond, c.q het plafond.
  - o Aangeraakt - met de andere hand boven op de vlag. Niet hoger dan ooghoogte, daar je oogcontact moet blijven houden met de eerste scheidsrechter. Het aangeven van touchés dient gedaan te worden voor **alle** touchéballen, zowel de ballen die naar je toe komen, als de ballen die van je af worden geslagen.
  - o Verder behoren de band in het net en de antenne ook tot je bevoegdheden. Elke bal die de antenne raakt, dien je aan te geven met wijzen naar de antenne, de vlag de hoogte in en van links naar rechts te zwaaien (bij instructie voordoen). Indien de bal echter buiten de antenne om gespeeld wordt en nog gehaald kan worden vanuit de vrije zone van de tegenstander, dien je pas te vlaggen indien de bal niet correct (dat wil zeggen niet weer buiten de antenne om gespeeld wordt) terug komt naar de zijde van de spelende partij. Je vlagt dan zodra de bal over de antenne c.q binnen de antenne door teruggespeeld wordt.
  - o Te allen tijde geldt, dat je elke beslissing even aan moet houden. Als scheidsrechter, dien je te fluiten zodra er een fout begaan wordt, je kijkt naar "alle" andere officials, en geeft je beslissing aan. Tot op dat moment, moet je, als lijnrechter dan ook je beslissing aanhouden. Direct daarna, gaat je vlag weg, ongeacht de beslissing van de scheidsrechter. Blijf niet aanhouden. Enkel indien de scheidsrechter, bij enige mate van twijfel of protest, dit aan je vraagt, herhaal je je beslissing, **niet** op verzoek van spelers of coaches dus !
  - o In het huidige volleybal, wordt de bal geregeld van de grond gered door middel van de 'pancake", een hand plat op de grond. Indien de bal de grond raakt en je bent hier absoluut zeker van, geef je dit dan aan door middel van het "in"-teken.
  - o Verder dien je je als lijnrechter meer dynamisch op te stellen. Je moet - zeker in de Nederlandse competitie met twee lijnrechters - niet 1½ meter uit de hoek gaan staan, en proberen beide lijnen, achterlijn en zijlijn, vanuit dat standpunt optimaal te bekijken, maar je dient te bewegen. En wel als volgt (bij instructie voordoen): als je "eigen partij" serveert of aanvalt, ga je in het verlengde van de zijlijn staan. Indien de "tegenstander" serveert c.q aanvalt, stel je jezelf in het verlengde van de achterlijn op. Buiten het feit, dat dit een grote mate van juistheid in je beslissingen tot stand brengt, geeft het tevens blijk, ten opzichte van spelers en publiek, van alertheid en betrokkenheid, die het totale scheidsrechtercorps enkel "goed" doen. De eventuele voetfout bij het serveren is voor de eerste scheidsrechter en enkel voor de lijnrechter op de achterlijn indien de wedstrijd met vier lijnrechters gespeeld wordt.

- o Indien de speler zich direct in jouw nabijheid opstelt om te gaan serveren, ga dan niet opzij, maar verplaats je naar achteren, zodat je altijd in het verlengde van de lijn blijft staan, zelfs achter de speler tot aan de reclameborden. Wil een speler per se daar serveren dan doet hij maar een stap naar voren. Het goed kunnen uitvoeren van je taak als lijnrechter is dan belangrijker.
- o Volleybal is een emotioneel spel. Spelers kunnen dan ook emotioneel reageren. De mate waarin hangt zeker af van de speler, het moment, de stand en veel andere zaken. Het incasseringsvermogen ligt overal in Nederland anders. Kijk wat je eigen tolerantiegrens is, en kom, indien deze overschreden wordt, naar een van één van de scheidsrechters, toe, met de juiste tekst. Zij zullen dan gepaste maatregelen nemen. Bekende drieletterwoorden zijn en blijven beledigend en daarop zal dan ook overeenkomstig de spelregels gehandeld worden.
- o Mocht, tijdens de wedstrijd de eerste scheidsrechter een totaal andere beslissing nemen, dan jij aangeeft, loop dan niet direct weg, maar praat er na afloop over. Hopelijk komt dit niet voor en het is dan ook beter dat, als je een bal niet ziet, c.q geen beslissing kunt nemen, omdat de bal direct voor je stuit, en je instinctmatig met je ogen knippert, je het teken "ik weet het niet" - armen gekruist voor de borst - aangeeft, en de beslissing aan de eerste scheidsrechter overlaat. Dat is altijd beter dan dat deze je moet overrulen.
- o De lijnrechters dienen gedurende de wedstrijd te controleren of de antennes recht boven de zijlijn hangen. Indien dit niet het geval is, dienen zij dit corrigeren.
- o De vlaggen van de lijnrechters moeten identiek zijn.
- o Als de bal buiten of over de antenne naar de vrije zone van de tegenpartij gaat, geeft de lijnrechter op dat moment nog geen teken, tenzij de bal 'uit' gaat.
- o Indien de bal binnen de passeerruimte wordt teruggespeeld, geeft de lijnrechter teken L4.

Regel 28   Officiële tekens

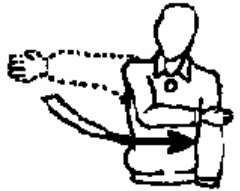
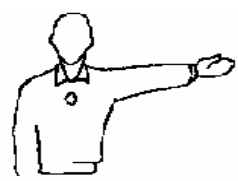
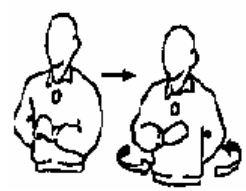

- Andere tekens zijn er niet. Veel scheidsrechter gebruiken nog wel eens toegevoegde "eigen" tekens om de zaak in hun ogen te verduidelijken. Beter is het om iedereen hetzelfde te laten doen, dan weten de spelers ook wat er bedoeld wordt. Gebruik dus enkel de tekens in de spelregels, enkel indien leden van een ploeg iets niet begrijpen, kun je je op een andere wijze uitdrukken maar enkel op verzoek. Leer jezelf geen vreemde tekens aan.
- Als de tweede scheidsrechter fluit voor een fout, dient hij de fout aan te geven aan de zijde waar de fout gepleegd wordt (niet door het net heen; loop indien noodzakelijk naar de andere kant).
- De tweede scheidsrechter dient zijn tekens altijd na die van de eerste scheidsrechter te geven. Probeer voor jezelf een tempo in het aangeven te vinden, zodat je niet synchroon loopt (en zeker niet eerder) met de eerste scheidsrechter je tekens geeft.
- Zekerheid in het aangeven van fouten. (regel 22.2 – regel 23.3 – regel 24.3)
- Scheidsrechters moeten snel beslissingen nemen waarbij een aantal zaken in overweging moet worden genomen:
  - o de scheidsrechter moet niet fluiten op aangeven van publiek en spelers
  - o als de scheidsrechter zich ervan bewust is, dat hij een fout gemaakt heeft, behoort hij zijn fout of die van andere leden van het scheidsrechterscorps te herstellen, op voorwaarde dat dit onmiddellijk gebeurt.
  - o de scheidsrechters behoren aandacht te besteden aan de juiste toepassing en uitvoering van het "uit " teken:
    - voor alle ballen die direct uitgaan na een aanval, of een blok van de tegenstander, moet teken 15 gebruikt worden
    - als een aanval het net passeert en de vloer raakt buiten het speelveld, maar een blokkeerder of een andere speler van het ontvangende team heeft de bal geraakt, moeten de scheidsrechter teken 24 (bal geraakt) gebruiken
    - als de bal, nadat een team de bal voor de eerste tweede of derde keer geraakt heeft aan de eigen kant uitgaat, moeten de scheidsrechter teken 24 (bal geraakt) gebruiken
    - als een aanval in de bovenkant van het net geslagen wordt en daarna uitgaat aan de kant van de aanvallende ploeg, zonder het blok van de tegenstander te raken, moet teken 15 (bal uit) gegeven worden en onmiddellijk daarna de aanvallende speler worden aangewezen, zodat iedereen begrijpt dat de bal niet was

aangeraakt door het blok.

Als in hetzelfde geval de bal het blok heeft geraakt en daarna uitgaat aan de kant van de aanvallende ploeg moet de eerste scheidsrechter teken 15 (bal uit) gebruiken en het blok aanwijzen.

- De vlagsignalen van de lijnrechters zijn ook erg belangrijk voor de deelnemers en het publiek. De eerste scheidsrechter moet het vlaggebruik controleren en als de signalen niet goed zijn, corrigeren.
- Tijdens wedstrijden op hoog niveau waarbij de snelheid van de bal kan liggen tussen de 100 en 120 km per uur is het erg belangrijk, dat de lijnrechters zich uiterst concentreren op de baan van de bal, vooral ballen vanuit een aanval die het blok raken alvorens uit te gaan.
- Het scheidsrechtersteken 24 (bal aangeraakt) wordt altijd gebruikt als de bal uit gaat aan de netzijde van de speler die de bal het laatst aanraakte. Ongeacht of de bal uit ging na 1, 2 of 3 keer spelen door die ploeg. Bij het spelen van een bal die "uit" gaat, behoeft de desbetreffende speler niet aangewezen te worden.

Officiële scheidsrechttekens

Betreft	Tekens te geven door: E = eerste scheidsrechter T = tweede scheidsrechter		
Toestemming voor de opslag Regel 12.3	E Beweeg de hand om de richting van de opslag aan te duiden. Houdt de duim aangesloten aan de rest van de vingers. Beweeg de hand naar de andere schouder.	1	
Ploeg die de opslag krijgt Regel 12.3 + 22.2.3.1	E T Met de gestrekte arm naar de ploeg wijzen die moet gaan opslaan. Houdt de arm horizontaal ga niet de lucht in met je arm. Ook hier de duim aangesloten houden.	2	
Wisselen van spelhelpt Regel 18.2	E De armen voor en achter het lichaam heffen en rond het lichaam draaien. Een keer is genoeg niet herhalen.	3	
Time-out Regel 15.2.1	E T De palm van de ene hand op de vingers van de verticaal gehouden andere hand leggen (T-vorm); daarna de ploeg aanwijzen die de time-out aangevraagd heeft. De rechterhand boven voor de ploeg aan je linker zijde de linkerhand boven voor de ploeg aan je rechterzijde.	4	
Spelerswissel Regel 15.2.1 + Regel 15.5	E T Met de onderarmen een draaiende beweging om elkaar heen maken. De beweging (rotatie) is voorwaarts gericht	5	
Bestrafing wegens wangedrag Regel 21.3.1 + Regel 21.6	E Gele kaart tonen	6	

Uit het veld sturen	E Rode kaart tonen	7	
Regel 21.3.2 + Regel 21.6 Diskwalificatie	E Gele en rode kaart tonen in één hand	8	
Regel 21.3.3 + Regel 21.6 Einde van de set of wedstrijd	E T De onderarmen met open handen voor de borst kruisen. Handpalmen naar het lichaam toe.	9	
Regel 6.2 + Regel 6.3 De bal is bij de opslag niet opgegooid of losgelaten	E De gestrekte arm, met de handpalm naar boven, heffen Duim aangesloten houden elleboog gestrekt.	10	
Regel 12.4.1 Te laat opslaan	E Acht gespreide vingers omhoog steken Ellebogen in een hoek van 90 graden	11	
Regel 12.4.4 Verboden blok of scherm	E T De beide armen, met de handpalmen naar voren, verticaal omhoog steken Dit teken gebruikt zowel de tweede scheidsrechter als de teller om aan te geven dat hij klaar is voor de volgende actie	12	
Regel 14.6 + Regel 12.5 Opstellingsfout of doordraaifout	E T Met de wijsvinger een draaiende beweging maken Met de klok mee	13	
Regel 7.5 + Regel 7.7			

Bal "in"	E T Met de gestrekte arm en open hand naar de grond wijzen. Zorg dat de duim aangesloten is, de elleboog gestrekt en wijs altijd naar het midden van het veld naar dezelfde plaats	14	
Regel 8.3 Bal "uit"	E T De onderarmen verticaal heffen, de handen open en met de handpalmen naar het lichaam gekeerd. Zorg dat je jezelf niet verbergt achter je handen en zorg dat je altijd je eigen handpalmen ziet dus teken niet te hoog geven.	15	
Regel 8.4 Vastgehouden bal	E De onderarm, met de handpalm naar boven, langzaam omhoog brengen. Hierbij duim aangesloten en de elleboog gebogen houden	16	
Regel 9.3.3 Tweemaal raken	E Twee gespreide vingers omhoog steken	17	
Regel 9.3.4 Viermaal spelen	E Vier gespreide vingers omhoog steken	18	
Regel 9.3.1 Net aangeraakt door een speler of De bal uit de opslag raakt het net en blijft niet in het spel	E T Met de hand de zijde van het net aanwijzen waar de fout gemaakt is Indiceren van het net is voldoende. Je hoeft er niet naar toe te lopen om het net aan te raken. Raak zeker de spandraad niet aan !	19	
Regel 11.4.4 + Regel 12.6.2.1 Over het net reiken	E Een hand, met de handpalm naar beneden, boven het net brengen	20	
Regel 11.4.1			

<p>Foutieve aanval</p> <ul style="list-style-type: none"> • door achterspeler, Libero of op de opslag van de tegenpartij (Regel 13.3.3 – 13.3.4 – 13.3.5) • Na een bovenhandse set up gegeven door de Libero vanuit de voorzone of het verlengde ervan (Regel 13.3.6) 	<p>E</p> <p>Met de onderarm, de hand open, een beweging van boven naar beneden maken</p>	21	
<ul style="list-style-type: none"> • Veld van de tegenpartij raken • De bal gaat onder het net door <p>Regel 8.4.5 – 11.2.1 – 11.2.2 – 11.2.2.2</p>	<p>E T</p> <p>De middenlijn aanwijzen. Het aanwijzen van een lijn gebeurt met een wijsvinger niet met de volle hand en ga zeker niet de lijn in zijn totaliteit aangeven (Point don't Point). Dit teken wordt ook gegeven als een speler bij de service de voetfout maakt. In dat geval wordt de achterlijn aangegeven.</p>	22	
<p>Dubbelfout: opslag opnieuw uitvoeren</p> <p>Regel 6.1.2.2 – 9.1.2.3</p>	<p>E</p> <p>De beide duimen verticaal omhoog steken</p>	23	
<p>Bal is aangeraakt</p>	<p>E T</p> <p>Met de handpalm van de ene hand over de vingers van de verticaal gehouden andere hand strijken. Ook hier de juiste hand boven houden de kant van de ploeg waar de touché gemaakt wordt blijft verticaal</p>	24	
<p>Spelophouden</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waarschuwing (Regel 17.2.2) • Bestrafing (Regel 17.2.3) 	<p>E</p> <p>Met de open hand (palm gericht naar de scheidsrechter) de pols aanraken (waarschuwing) of met de gele kaart (bestrafing) naar de pols wijzen De intentie is dat op de pols je horloge zit. Hierdoor impliceer je dat het een tijdstraf is.</p>	25	

Officiële lijnrechttekens

Betreft	Tekens te geven door: L = Lijnrechter		
Bal "in"	L Met de vlag naar beneden wijzen. Probeer dit snel en met gestrekte arm te doen. Ook hier niet wijzen naar de plaats van de in/uitbal maar constant hetzelfde teken proberen te geven.	1	
Regel 8.3 Bal "uit"	L Met de vlag recht omhoog wijzen Naar het plafond met gestrekte arm, niet achter je gericht houden.	2	
Regel 8.4.1 Bal is aangeraakt	L De vlag omhoog steken en de bovenkant van de vlag met de handpalm van de vrije hand aanraken. Zorg dat je de top van de vlag onder ooghoogte houdt, je moet te allen tijde oogcontact kunnen houden met de eerste scheidsrechter.	3	
Regel 27.2.1.2 <ul style="list-style-type: none"> Bal gaat buiten de passeerruimte over het net Voetfout serveerder 	L Met de vlag boven het hoofd zwaaien en met de vinger de antenne of de achterlijn aanwijzen Voetfout van de serveerder enkel indien er met vier lijnrechters gewerkt wordt.	4	
Regel 8.4.2 – 8.4.3 – 8.4.4 – 12.4.3 – 27.2.1.4 – 27.2.1.6 Geen beslissing mogelijk	L Beide armen heffen en voor het lichaam kruisen	5	

PROTOCOL

Dit Protocol geldt voor wedstrijden in de Nationale Competitie met uitzondering van de eredivisie. Het protocol voor de eredivisie is opgenomen in het Manual Eredivisie

Wedstrijdprotocol voor de scheidsrechter: Een uur voor aanvang van de wedstrijd

Zorg ervoor als je nationaal fluit, dat je 1 uur van tevoren aanwezig bent. Je kunt je dan rustig op de wedstrijd concentreren. Een half uur voor de officiële aanvangstijd aanwezig zijn is, op regionaal niveau, het verplichte minimum. Als scheidsrechter zie je er goed verzorgd uit en onthoud je jezelf voor en tijdens de wedstrijd van alcoholische dranken.

Taken van alle officials vóór de wedstrijd

Meld je direct bij de wedstrijdleiding en toon desgevraagd je licentie.

Vóór de wedstrijd tijdig kennismaken met de medeofficials is zeer belangrijk. Zeker bij twijfel is er dan nog de gelegenheid na te gaan, of men bevoegd en in staat is om de opgedragen taken te vervullen. Aanwezigheid overige officials.

De lijnrechters en de teller dienen 30 minuten voor aanvang van de wedstrijd bij het speelveld aanwezig te zijn in verband met het invullen van het wedstrijdformulier en het geven/ontvangen van instructies.

30 MINUTEN VOOR AANVANG VAN DE WEDSTRIJD

a. **Eerste + Tweede**

Zorg ervoor 30 minuten voor de aanvangstijd omgekleed *bij het veld* aanwezig te zijn, gekleed in het officiële scheidsrechterstenu: witte lange pantalon, sportschoenen met zolen die niet afgeven (geen straatschoeisel), schone witte sweater/shirt/blouse met het nationale scheidsrechterseembleem midden op de borst (voor de eredivisie is een ander tenue voorgeschreven). Verder - en dit geldt niet voor de tellers en lijnrechters - een goede fluit aan een koord, (een reserve fluit in je zak) een horloge of ander klokje en schrijfgereedschap alsmede de rode en gele kaart op zak.

Een eerstejaars nationale scheidsrechter mag, evenals een 2e scheidsrechter in de derde divisie, het regiotenu dragen, te weten: grijze of witte lange pantalon, schone witte sweater, T-shirt of blouse en embleem met witte opdruk (regio-embleem).

Alle scheidsrechters in de nationale competitie dragen het bij die divisie horende voorgeschreven tenue.

b. **Eerste + Tweede**

Begin als scheidsrechter, ook als je collega nog niet aanwezig is, zo vroeg mogelijk met je controletaken.

c. **Eerste**

Inspecteer, zodra het speelveld vrij is, de speelruimte en de spelmateriaal om te zien of deze aan de eisen voldoen. (o.a.: het nameten van de nethoogte en de diepte van de opslagzone. Het controleren van de wedstrijdballen is een taak van de 2° scheidsrechter (indien aanwezig.) Informatie over het spelmateriaal, over de zaal en eventuele dispensaties staan in het Handboek Nationale Competitie. In de eredivisie kan een verschuiving optreden in de taken, omdat er een jurylid aanwezig is; de aanpassingen hiervoor staan vermeld in de Manual Eredivisie.

d. **Eerste**

Als blijkt, dat van de gegevens is afgeweken, sommeer dan de aanvoerder van het thuish spelende ploeg een en ander in orde te maken. Denk eraan dat een hulpopslaglijn evenwijdig aan de achterlijn moet lopen, van zijlijn tot zijlijn, zodanig dat er overal minstens 2 meter vrije opslagzone is.

e. **Eerste**

Indien, voor de aanvang van de wedstrijd, blijkt, dat aan een opdracht geen gevolg is, of kan worden, gegeven en hernieuwd aandringen niet helpt, noteer dit dan direct op het

- wedstrijdformulier. De wedstrijd dient wel te allen tijde gespeeld te worden, tenzij de veiligheid van de deelnemers dit niet toelaat.
- f. **Eerste**
Kan de wedstrijd om één of andere reden niet op tijd beginnen, noteer deze reden dan op het wedstrijdformulier, in de kolom opmerkingen.
- g. **Eerste + Tweede**
Laat, als de wedstrijd niet op tijd kan beginnen, de ploegen, indien mogelijk ergens anders hun warming-up doen.
- h. **Tweede**
Controleer of het wedstrijdformulier juist is ingevuld. Ook indien de wedstrijd te laat zal beginnen, zorg er dan voor dat minstens 20 minuten voor het officiële aanvangstijdstip het formulier ingevuld is door beide coaches. De coach hoeft zich niet persé uit eigen beweging voor te stellen. Dit laatste is een kwestie van beleefdheid. Doet hij dat niet, dan doet de scheidsrechter er wijs aan bij de controle van het wedstrijdformulier te vragen wie de coach is. Kijk vooral of de Libero vermeldt staat. Deze dient ook ingevuld te worden op de aparte regel die daarvoor gemaakt is op het wedstrijdformulier. Een speler kan slechts éénmaal vermeld staan op het wedstrijdformulier, met uitzondering van de combinatie speler -(assistent-)coach en nu dus ook met betrekking tot de Libero. Indien er gebruik gemaakt wordt van het oudere formulier dient de letter "L" vóór het rugnummer duidelijk ingevuld te worden.
- i. **Tweede**
Controleer de spelerskaarten - bij voorkeur in aanwezigheid van aanvoerder of coach - en vink de namen op het wedstrijdformulier af. De niet ingevulde regels van de spelerskolom afsluiten met een "X" of een "Z". Indien een speler zijn spelerskaart of de coach zijn bondsidentiteitskaart niet kan tonen, kan hij bij wedstrijden alleen na vertoon van een geldig en van pasfoto voorzien legitimatiebewijs, met daarop geboortedatum en voorletters, aan het spel deelnemen. Indien hij hiertoe niet in staat is en een ploeg hierdoor geen 6 spelers in het veld kan brengen wordt deze ploeg geacht niet te zijn opgekomen en gaat de wedstrijd niet door. De betreffende speler of coach dient in de kolom opmerkingen te tekenen voor de juistheid van de gegevens. De officiële aanvoerder ondertekent hier ook voor. Als een ploeg de spelers aan de verkeerde kant heeft ingevuld, bijv. de namen van ploeg B in de kolom van ploeg A, dan moet er een nieuw formulier ingevuld worden. Ook in de eredivisie moet een speler of coach, die geen (spelers)kaart kan tonen, zich eveneens door middel van een ander identiteitsbewijs legitimeren. Dit wordt op het wedstrijdformulier genoteerd. In het vakje voor het bondsnummer dient dan de geboortedatum van de speler vermeld te worden.
- j. **Eerste + Tweede**
Maak duidelijke afspraken met je tweede scheidsrechter. Laat hem geen tekens voor "in" of "uit" geven, voordat je dit zelf hebt gedaan. Het is voor de tweede scheidsrechter, die speciaal de netzone in de gaten moet houden, immers moeilijk ook op in- en uitballen te letten. Dit wachten op het teken van de eerste scheidsrechter geldt ook voor touchés en 4x spelen. Bespreek verder wie welke kant van het net neemt – eerste scheidsrechter aanval, tweede scheidsrechter blok - en dat de tweede scheidsrechter goed let op de aanvallende en eventueel blokkerende achterspelers en blokkerende Libero.
- k. **Tweede**
Noteer op het wedstrijdformulier alles wat niet klopt, zoals niet uniform gekleed zijn, reden van eventueel te laat beginnen etc.
Het markeringsstreepje voor de aanvoerder (eredivisie) moet op een zodanige wijze bevestigd zijn, dat het duidelijk zichtbaar is en de gehele wedstrijd vast blijft zitten.
- l. **Eerste**
Afwijkende zaalsituaties dienen door de eerste scheidsrechter te worden genoteerd. [Regel 23.3.1] Ook indien de lijnrechter niet op tijd (20 minuten voor aanvang van de wedstrijd, bij de toss!!) aanwezig zijn, dien je dit te noteren.
- m. **Drie-Ballen-Systeem**
Bij internationale evenementen als FIVB- en CEV toernooien, waaronder Europa-cupwedstrijden, alsmede interlandwedstrijden is het drie-ballen-systeem officieel voorgeschreven [3.3]. Ook in de eredivisie is het systeem verplicht, terwijl het bij het nationaal bekertoernooi verplicht is als beide ploegen in de eredivisie uitkomen.
Het drie-ballen-systeem is ingesteld om tijdverlies te voorkomen door te zorgen, dat steeds bij iedere opslagzone een bal aanwezig is. Het drie-ballen-systeem werkt als volgt:
Ruim voor aanvang van de wedstrijd moeten vijf goedgekeurde ballen - twee als reserve - aan de scheidsrechters worden aangeboden [3.2]. Deze worden gecontroleerd op de juiste normen

- [3.1]. Het is aan te bevelen om op elke bal een klein merkteken, b.v. je paraaf of de wedstrijd datum, te zetten, om verwisseling tijdens de wedstrijd te voorkomen.
- n. Voor de eredivisie is de aanwezigheid van twee stel wisselbordjes tot en met 18 verplicht. Er mag daar geen rugnummer hoger dan 18 gebruikt worden.

Taken tweede scheidsrechter

Geef aan beide coaches de opstellingsbriefjes (in de eredivisie tien per ploeg) en vertel ze wanneer je de ingevulde briefjes wilt hebben voor de eerste set en tijdens het wisselen van de andere sets. In de eredivisie per set twee briefjes per ploeg, één voor de teller en één voor het jurylid.

Maak goede afspraken met de teller omtrent wissels, time-outs en eventuele notatie van protesten en kaartgebruik. Samen met de teller ben jij, als tweede scheidsrechter, verantwoordelijk voor het wedstrijdformulier.

Houd de tijd van het inspelen bij (als de 1e scheidsrechter dat aan jou heeft gedelegeerd), geef indien gewenst, aan wanneer de helft van de officiële inspeeltijd verstreken is. Geef eventueel ook twee minuten voor het einde van de officiële inspeeltijd aan het net aan de beide coaches door dat er, indien gewenst, nog geserveerd kan worden.

17 MINUTEN VOOR AANVANG

Scheidsrechters controleren het net.

Controle van het net

Controleer het net officieel uiterlijk 17 minuten voor de aanvangstijd.

De tweede scheidsrechter hanteert de meetlat, eerst in het midden meten, dan aan de zijde van de eerste scheidsrechter en vervolgens aan de zijde van de tellerstafel. De eerste scheidsrechter loopt met de tweede mee en controleert de nethoogte.

16 MINUTEN VOOR AANVANG

Toss.

Na de toss tekenen de officiële aanvoerders en de coaches het wedstrijdformulier.

De Toss

Toss 16 minuten voor aanvangstijd.

Indien de beide lijnrechters nog niet aanwezig zijn, toss je zonder hen. Als 1e scheidsrechter roep (fluit) je de aanvoerders bij je. Je stelt jezelf, de 2e scheidsrechter en de lijnrechters voor en *jij* bepaalt voor het verrichten van de toss [7.1, 7.1.1, 7.1.2] welke ploeg kop en welke ploeg munt heeft.

De winnaar van de toss heeft dan de keuze uit 4 opties:

- 1a: Het recht van het nemen van de eerste opslag.
- 1b: Het recht van ontvangst van de eerste opslag.
- 2a: Beginnen op linker speelhelft.
- 2b: Beginnen op rechter speelhelft.

Kiest hij 1a of 1b, dan blijft voor de andere ploeg de keuze uit 2a of 2b over en omgekeerd. Het verdient de voorkeur om duidelijk te herhalen wat uiteindelijk gekozen wordt om misverstanden te voorkomen. Ditzelfde geldt bij de toss voor aanvang van de vijfde set.

Als je om één of andere reden instructies aan de ploegen wilt geven, is dit het juiste ogenblik. Er kan b.v. een hulpopslaglijn getrokken zijn. Stel de bezoekende partij hiervan officieel op de hoogte. Als de situatie in de zaal zo is, dat de bal over een onder het plafond aangebracht lichtarmatuur of door/over een daar aangebrachte balkconstructie kan gaan, leg dan uit, dat doorgespeeld wordt als de bal hierbij in zijn baan goed gevolgd kan worden en dus geconstateerd kan worden dat deze geen obstakel raakt. Is dit laatste wel het geval, dan wordt dit aangemerkt als een fout van de speler die de bal het laatst raakte. Verdwijnt de bal echter geheel uit het zicht, dan wordt afgefloten en een dubbelfout gegeven.

Merk op, dat het verboden is voor de spelers om voorwerpen (sieraden) te dragen, die letsel aan henzelf of anderen kunnen veroorzaken. Ringen met scherpe stenen en lange halskettingen behoren hier zeker toe. Als een dergelijke ring niet van de vinger kan, moet de steen goed afgeplakt worden. De beide aanvoerders tekenen het wedstrijdformulier. Direct hierna worden beide coaches geacht dit te doen! Uiteindelijk is door het tekenen van het wedstrijdformulier de spelerslijst door zowel de officiële aanvoerder als de coach bevestigd. Er kunnen dan geen wijzigingen meer worden aangebracht.

15 MINUTEN VOOR AANVANG

Start van warming-up aan het net.

Als beide teams gelijk inslaan duurt deze warming-up 10 minuten.

Bij apart inslaan heeft ieder team 5 minuten. Degene die als eerste gaat serveren begint als eerste met het inslaan.

Eerste scheidsrechter

Start van het inspelen aan het net

De eerste scheidsrechter geeft het moment van inslaan aan door middel van een fluitsignaal en het opsteken van een vuist (die 10 minuten voorstelt). *Het eerder beginnen met inslaan is niet toegestaan.* Indien er door het inslaan aan het net hinder ontstaat m.b.t. een wedstrijd op een naast gelegen speelveld, dient de eerste scheidsrechter naar één zijde te laten inslaan. Dit dient tevens te gebeuren op verzoek van de zaalbeheerder indien de eerste scheidsrechter dit niet zelf opgemerkt heeft.

Let bij het inslaan op de techniek van de spelverdelers, zodat je het technische niveau ziet en van daaruit je lijn kunt bepalen en dus zelf ook een soort van warming-up hebt. Zie er tevens op toe, dat de spelers rechtuit slaan en niet richting tegenpartij. Indien dit wel gebeurt dien je maatregelen te nemen om dit te voorkomen. In sommige gevallen kun jij dan zelfs beslissen dat de warming-up gescheiden verder gaat (de ploeg dat de eerste opslag heeft moet dan eerst aan het net inspelen) of indien een speler moedwillig tracht op een tegenstander in te hakken, kan zelfs kaartgebruik noodzakelijk zijn.

De toss geschiedt vóór het inspelen. Daarbij wordt ook bepaald of er apart dan wel gezamenlijk ingespeeld gaat worden. Het inspelen (inslaan aan het net *en* serveren) gebeurt, als beide aanvoerders hiermede akkoord gaan, gezamenlijk. Indien een van beide aanvoerders apart wil inspelen gebeurt dat ook.

De tijdsduur hiervan - 5 minuten per ploeg apart of 10 minuten gezamenlijk - wordt door de 2e scheidsrechter gecontroleerd. Als het inspelen, doordat het speelveld niet tijdig vrij was, al op een ander veld heeft plaatsgevonden heeft elk ploeg nog slechts 3 resp. 6 minuten de tijd voor het inslaan aan het net.

Tweede scheidsrechter

Als de eerste scheidsrechter de controle op het inspelen niet kan uitvoeren, doordat hij bijvoorbeeld een later binnengekomen lijnrechter moet instrueren, neem je als tweede scheidsrechter deze controletaak over.

Instructie aan de lijnrechters

Reclame op de lijnrechtervlaggen is toegestaan. Het enige bepalende hierbij is de maat 40x40 cm en dat ze identiek zijn.

Let op de leeftijdsgrens van de lijnrechters: tenminste 16 jaar oud.

Het kan voorkomen, dat bij het begin van de een wedstrijd slechts één in plaats van de twee lijnrechters beschikbaar is of dat in de loop van de wedstrijd door enigerlei oorzaak een van de twee lijnrechters uitvalt. De Commissie Arbitrage meent, dat spelen met één lijnrechter altijd nog beter is dan spelen zonder lijnrechters. In dergelijke situaties zal dus genoeg moeten worden genomen met die ene lijnrechter hoe ongewenst de situatie ook is. Die ene lijnrechter dient zich dan op te stellen schuin tegenover de eerste scheidsrechter (behalve als hij het voor de eerste keer doet). Instrueer de lijnrechters zodanig, dat zij duidelijk voelen bij het spel betrokken te worden en hun taak daardoor met meer inzet vervullen. Het is zinvol om een nieuwe, onervaren lijnrechter aan de kant van de eerste scheidsrechter op te stellen.

Instructie aan de teller

De teller is steeds belangrijker. Hij heeft verschillende taken. Buiten het juist invullen van het formulier dienen er tijdens de wedstrijd op verschillende momenten een aantal zaken gecontroleerd te worden. Een teller dient tenminste 16 jaar te zijn. Bij het invullen van de spelerslijst met Libero is de volgende procedure voor de Nederlandse competitie en binnen Europa voor de CEV van kracht.

- A Alle spelers (maximaal 12) worden op het wedstrijdformulier geschreven.
- B Bij het ondertekenen van het wedstrijdformulier door coach en aanvoerder, moet ook de speciale regel welke bestemd is voor de Libero ingevuld zijn.
- C Het ondertekende opstellingsbriefje is bindend.

Hij dient bij spelerswissels een hand op te steken ten teken dat de wissel rechtsgeldig is, en 2 handen

op te steken, elke keer dat hij klaar is en de wedstrijd hervat kan worden. Hij dient de opslagvolgorde in de gaten te houden en op het moment van slaan tijdens de opslag de tweede scheidsrechter te waarschuwen dat er foutief is opgeslagen.

Hij dient samen met een tweede teller de Libero in de gaten te houden, dat deze de juiste persoon, vervangt en dat er minstens tussen twee vervangingen een rally zit. Bij het invullen van het formulier dient de teller te vragen wie de aanvoerder is, dit nummer moet omcirkeld worden, en of er met een Libero gespeeld wordt. Indien er een punt gemaakt wordt ten gevolge van een strafmaatregel, dient dit punt altijd omcirkeld te worden.

Instructie aan de ballenjongens

De ballenjongens #2 en #5 hebben een handdoek bij zich om de bal af te drogen. Dit impliceert, dat elke volgende rally gespeeld dient te worden met een bal geleverd door één van de voornoemde ballenjongens, daar deze in de gelegenheid is geweest om de bal te drogen. Er kan dus nooit gespeeld worden met de laatst gespeelde rallybal.

De ballenjongens moeten bij voorkeur de bal zo snel mogelijk achter de stoel van de eerste scheidsrechter omrollen naar de ballenjongen in de hoek. De ballenjongens wisselen niet! Na een set is het dus niet toegestaan dat de ballenjongens een plaats doordraaien. Hoe meer gefixeerd op één plaats, hoe minder problemen er in de loop van de wedstrijd kunnen ontstaan. Op deze wijze zullen ze gedurende de gehele wedstrijd steeds beter ingespeeld raken op hun functie.

De zes ballenjongens stellen zich als volgt op (zie tekening 10 van het Spelregelboekje):

- a. Eén in iedere hoek van de vrije zone
- b. Eén achter elke scheidsrechter

Voor het begin van de wedstrijd ontvangen de twee ballenjongens, die rechts achter elke ploeg staan, een bal van de tweede scheidsrechter. De ploeg, dat aan het begin van de 1e en 5e set met de opslag begint, ontvangt de derde bal uit handen van de tweede scheidsrechter.

Wanneer tijdens de wedstrijd het spel 'dood' is en de bal:

- a. buiten het speelveld is, wordt deze door een ballenjongen opgehaald.
- b. binnen het speelveld is, moet deze onmiddellijk door een speler - langs de kortst mogelijke weg - buiten het veld worden gerold, waarna een ballenjongen hem ophaalt.

De ballenjongen, die de bal ophaalt rolt deze onmiddellijk via de juiste route naar de ballenjongen, die de laatste keer de bal aan een serveerder overhandigde. Zodra de eerste scheidsrechter aangeeft welke ploeg de opslag krijgt, overhandigt de ballenjongen, die het dichtst bij de rechtsachterplaats staat, de bal aan de speler die gaat opslaan. (met een stuitende beweging)

Tussen de sets en gedurende alle time-outs worden de ballen door de ballenjongens die zich het dichtst bij de rechtsachter bevinden, bewaard, waarbij degene aan wiens kant de eerste opslag wordt uitgevoerd krijgt twee stuks in bewaring, behalve tussen de 4e en de 5e set. In dat geval neemt de tweede scheidsrechter de derde speelbal in bewaring. Het is niet toegestaan de wedstrijdbal tussen de sets te laten gebruiken voor de warming-up.

Het transporteren van de bal gebeurt in de vrije zone rond het speelveld, *bij voorkeur achter de eerste scheidsrechter langs.*

Als het gevaar bestaat dat de ballen tussen de sets verwisseld en/of gebruikt worden bij de warming-up, kun je als scheidsrechter deze in bewaring nemen. Als er geen ballenjongens zijn - en dus ook geen drie-ballen-systeem - wordt de bal tijdens time-outs en de pauzes tussen de sets in de opslagzone waar de eerstvolgende opslag moet worden genomen neergelegd. Je moet echter wel attent blijven op verwisseling en/of gebruik van de bal bij een warming-up tussen de sets in.

Instructie aan de quick-moppers

In de eredivisie is het systeem met quick-moppers verplicht. Dit houdt het volgende in: per speelheft is er één quick-mopper (te leveren door de ontvangende vereniging) die in principe plaats neemt achter de tweede scheidsrechter.

- a Wanneer een quick-mopper een natte plek op het veld ziet, steekt hij zijn hand op.
- b Zodra het spel stil ligt moet de quick-mopper, die zijn hand heeft opgestoken, de plek drogen.
- c Zodra hij klaar is gaat de quick-mopper direct via de kortste weg naar zijn plaats terug. Hij mag ook naar de overzijde van het veld gaan. (achter de eerste scheidsrechter)
- d De dweilactie mag niet meer dan 6 tot 8 seconden duren.
- e Spelers en coaches mogen geen opdracht tot dweilen geven.

Is er geen quick-mopper aanwezig laat dan de twee ballenjongens, die aan de lange zijde zitten, deze taak er bij nemen. De kleine doekjes, die de spelers meestal bij zich moeten hebben, moeten in zo'n geval uiteraard nog steeds gebruikt worden.

Ook de quick-moppers wisselen **niet** gedurende de gehele wedstrijd.

De enige persoon die verder de quick-moppers het veld in kan sturen is het jurylid, op advies van de tweede scheidsrechter.

5 MINUTEN VOOR AANVANG

Einde warming-up: spelers gaan naar hun bank.

De spelers trekken eventueel het officiële wedstrijdshirt aan.

Einde van het inspelen aan het net

Aan het eind van de inspeeltijd fluit de eerste scheidsrechter en gaan de ploegen naar hun bank en kunnen de spelers desgewenst hun inspeelkleding verwisselen voor hun speelkleding. Voor het omkleden moeten ze zich – zo mogelijk buiten de speelruimte - (uit het zicht van het publiek) omkleden. (Dit is een aanbeveling voor de eredivisie)

4 MINUTEN VOOR AANVANG

De tweede scheidsrechter of de teller ontvangt van beide coaches of aanvoerders de opstellingsbriefjes voor de eerste set.

De coaches of aanvoerders leveren dan direct hun opstellingsbriefjes in bij de tweede scheidsrechter of de teller. (In de eredivisie twee opstellingsbriefjes per set)

De tweede scheidsrechter controleert of de teller de ploegen en hun opslagvolgorde goed op het wedstrijdformulier noteert en of de op het opstellingsbriefje genoteerde spelersnummers ook in de spelerslijst van het formulier staan.

Wijs de coaches/aanvoerders er op, dat dit inleveren tijdig voor het begin van elke set gebeurt.

(Binnen 1 minuut na het laatste fluitsignaal van de voorafgaande set.) Als je er elke keer om moet vragen en het begintijdstip van een set wordt hierdoor vertraagd, geldt dit als een vorm van spelophouden en moeten de dienovereenkomstige maatregelen worden genomen.

Het ondertekenen van het opstellingsbriefje dient door de coach te geschieden. Veelal wordt dit door de assistent-coach gedaan. Het is nu eenmaal niet altijd vast te stellen wie het opstellingsbriefje ondertekend heeft. Indien na het inleveren van het ondertekende opstellingsbriefje er discussie over bestaat, (b.v de coach wil een ander briefje invullen omdat het ingeleverde briefje niet door *hem* is ondertekend) dan moet de 1^e scheidsrechter dit behandelen als een misdraging. De spelregels (5.2.3) zijn hierin duidelijk genoeg. Een officiële waarschuwing is het gevolg als dit de eerste keer is, anders het verlies van rally (gele kaart) omdat het dan een vorm van onbehoorlijk gedrag is en daardoor valt in de tabel van maatregelen. In de eredivisie is het een goed gebruik, dat de coach vooraf alle opstellingsbriefjes parafeert en de assistent coach ze verder invult en inlevert. De tweede scheidsrechter dient de beide opstellingsbriefjes in zijn broekzak te bewaren gedurende de set, zodat hij direct de opstellingen kan controleren indien gewenst.

De teller mag het opstellingsbriefje *uitsluitend* aan de scheidsrechters tonen. (in eredivisie ook aan het jurylid).

2 MINUTEN VOOR AANVANG

De scheidsrechters en lijnrechters gaan naar hun plaatsen.

(indien een jurylid aanwezig is, gaan de beide scheidsrechters eerst naar het jurylid om toestemming te vragen met de wedstrijd te mogen beginnen)

1 MINUUT VOOR AANVANG

De eerste scheidsrechter fluit en de spelers komen via de zijlijn het veld in.

De tweede scheidsrechter controleert de basisopstelling van beide teams. De tweede scheidsrechter geeft vervolgens de wedstrijdbal aan de serveerder.

Als tweede scheidsrechter controleer je aan de hand van het opstellingsbriefje of de ploegen juist staan opgesteld. Als dit niet het geval is moet het betreffende ploeg zich volgens het opstellingsbriefje opstellen. Hierbij wordt geen straf opgelegd. Als er een andere speler in het veld staat dan op het opstellingsbriefje is vermeld, moet deze speler door de genoteerde speler vervangen worden zonder dat een wissel wordt genoteerd. Dit is namelijk een administratieve fout die zonder gevolgen blijft. Wil de aanvoerder of coach echter de niet-genoteerde speler laten staan, dan kan dit. Dit wordt dan wel een spelerswisseling, die als zodanig op het wedstrijdformulier wordt genoteerd. Bij meerdere veranderingen uiteraard evenzoveel wissels. Let tevens op of elke speler borst- en rugnummers draagt. (Dit geldt ook voor de Libero. Deze dient tevens duidelijk contrasterend gekleed te zijn.)

Kijk voor het begin van de wedstrijd - en let hier tijdens de wedstrijd ook op - of er niet teveel mensen op de spelersbank hebben plaatsgenomen. Behalve de wisselers, die zich meestal naast de bank bevinden maar hierop ook plaats kunnen nemen (en niet ervoor staan), mogen er hooguit 4 bankzitters zijn. Ga soepel om met de "mini van de week".

Een geblesseerde speler, die niet kan meespelen, mag niet als wisselers op de bank zitten, ook al staat deze als speler op het wedstrijdformulier. In zo'n geval moet de naam op het formulier niet doorgestreept worden maar in de kolom "Opmerkingen" wordt genoteerd – en/of geparafeerd - dat de speler niet heeft gespeeld (en naar de tribune is verwezen). De tweede scheidsrechter vraagt aan de teller of die klaar is, deze dient hierbij twee handen de lucht in te steken, en vervolgens toont de tweede scheidsrechter ook beide handen als teken dat hij klaar is en de wedstrijd kan beginnen.

0:00 AANVANG VAN DE WEDSTRIJD

De eerste scheidsrechter fluit voor de eerste opslag.

Overtuig je als eerste scheidsrechter ervan, dat de tweede scheidsrechter, teller, lijnrechters, ballenjongens, quick-moppers en beide ploegen gereed zijn om te beginnen. Ten overvloede vraag je nog even aan de aanvoerders of de ploegen klaar zijn. De eerste scheidsrechter fluit vervolgens om de eerste opslag te laten plaatsvinden.

Zodra bij de ploeg aan opslag 5 spelers, bij de ontvangende ploeg 6 spelers in het veld staan, de speler aan opslag de bal in zijn bezit heeft in de opslagzone, dient de eerste scheidsrechter te fluiten voor de opslag.

Het "klaar staan" betekent voor de eredivisie en voor de internationale competities niets meer en niets minder dan voldoen aan de voorwaarden voor het spelen van het spel. Dat wil dus zeggen: voldoende spelers dienen op de juiste plaats op de speelvloer aanwezig te zijn. Voor de overige nationale en regionale competities wordt het "klaar staan" bepaald door de eerste scheidsrechter.

NA AFLOOP VAN SET 1 T/M 4

Analoog aan regel 18.2.1 dienen na afloop van iedere set de beide ploegen zich op te stellen op de achterlijn en op een teken van de eerste scheidsrechter wisselen van speelhelft. Na het passeren van de netpaal gaan ze direct naar hun respectievelijke banken.

De coaches of aanvoerders dienen zo mogelijk direct na afloop van de voorafgaande set, doch in ieder geval 2 minuten voor het begin van de volgende set, het opstellingsbriefje in te leveren bij de tweede scheidsrechter of teller. Na 2 ½ minuut komen de ploegen, op teken van de tweede scheidsrechter, weer het veld in.

5^e SET

Indien er na afloop van de 4^e set een 5^e set volgt, dan gaan de zes spelers van elke ploeg naar de achterlijn en op signaal van de eerste scheidsrechter gaan ze direct naar hun bank.

Hierbij wordt dus nog niet van veld gewisseld.

De officiële aanvoerders gaan naar de tellertafel. De eerste scheidsrechter voert, in het bijzijn van de tweede scheidsrechter de toss uit. Ook nu leveren de beide coaches of aanvoerders weer op tijd het opstellingsbriefje in bij de tweede scheidsrechter of teller.

Na 2 ½ minuut fluit de tweede scheidsrechter dat de twee ploegen weer de speelvloer kunnen betreden. Hij controleert de opstelling en geeft de bal aan de serveerder.

Als één van de ploegen, in de vijfde set, de stand van 8 punten heeft bereikt dan dienen beide ploegen zich eerst op te stellen op de achterlijn en op teken van de eerste scheidsrechter wisselen van speelhelft. Na het passeren van de netpaal nemen ze gelijk hun positie op het veld weer in. De tweede scheidsrechter en de teller controleren aan de hand van het opstellingsbriefje respectievelijk het wedstrijdformulier de opstelling.

Aan het einde van de wedstrijd gaan beide ploegen naar hun respectievelijke achterlijn en gaan op teken van de eerste scheidsrechter naar het net op de andere ploeg de hand te schudden. Hierna gaan zij naar hun spelersbanken.

De beide scheidsrechters gaan naar de tellertafel om het wedstrijdformulier administratief af te sluiten. Deze afsluiting geschiedt nadat de beide officiële aanvoerders en de teller het wedstrijdformulier hebben ondertekend.